

L • O • T • S • E • N

Medlemstidning för Tjänstemännens socialdemokratiska förening i Göteborg - N:o 4 2026

LEDARE FÖRSKOLAN SOM INVESTERING

När Socialdemokraterna i Göteborg nu går till val på ett maxtak om fyra barn per personal i förskolan är det lätt att se reformen som en kostnad. Men den som lyfter blicken ser något annat: en investering som betalar sig för barnen, föräldrarna och samhället.

Forskningen är tydlig. Gösta Esping-Andersen har visat att de tidiga åren är avgörande för barns utveckling. Ojämlikhet grundläggs ofta innan barnen ens börjar skolan. Därför är förskolan en av samhällets viktigaste jämlikhetsreformer. Barn som får god stimulans tidigt klarar sig bättre i skolan, på arbetsmarknaden och i livet.

Det var också utifrån den insikten som det S-ledda styret av Göteborgs stad förra året utökade tiden i förskolan för barn vars föräldrar är föräldralediga, från 15 till 30 timmar i veckan. Barns behov av lek, språk och lärande pausas inte för att ett syskon föds. Tvärtom kan fortsatt närvaro i förskolan vara särskilt värdefull för

barn som behöver extra stimulans och social gemenskap. Men tillgänglighet räcker inte. Förskolan måste också hålla hög kvalitet. Här blir det nya vallöftet viktigt.

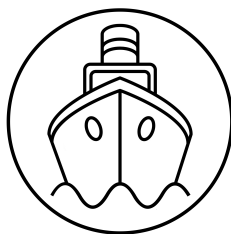
Sveriges Lärares rapport om stora barngrupper tecknar en bekymmersam bild. Nästan åtta av tio förskollärare i landet upplever att grupperna är för stora. Personal vittnar om att det blir svårare att stimulera barns språkliga, kognitiva och emotionella utveckling, att upptäcka behov av särskilt stöd och att leva upp till tillsynsansvaret.

Det är egentligen inte förvånande. Förskolans kvalitet bygger på relationer. Barn behöver vuxna som ser dem, lyssnar på dem och ger dem trygghet. När grupperna växer minskar tiden för varje barn. Då urholkas förskolans uppdrag. Ett maxtak handlar därför inte bara om personalens arbetsmiljö, utan om barnens möjligheter att utvecklas.

Förskolan är dessutom mer än utbildningspolitik. Den är också arbetsmarknads- och jämställdhetspolitik. En IFAU-studie som jämfört 30 OECD-länder visade att investeringar i förskola och barnomsorg är tydligt kopplade till högre sysselsättning bland kvinnor. Förskolan gör det möjligt att förena arbete och familjeliv och minskar kvinnors ofrivilliga deltidarbete. Fler kan arbeta, utbilda sig och försörja sig själva.

Detta är en av den socialdemokratiska välfärdsmodellens stora framgångar. Förskolan stärker barns livschanser, kvinnors frihet och samhällets ekonomi samtidigt. Därför är satsningar på förskolan inte något som kan vänta tills bättre tider. De är en del av vägen dit.

När vi socialdemokrater i Göteborg nu både bygger ut tillgången till förskolan och vill minska barngrupperna tar vi fasta på en enkel men viktig insikt: få investeringar ger större avkastning än de vi gör i våra yngsta invånare. Förskolan är inte en kostnad att minimera. Den är en framtidsinvestering att värna.

ESSÄ EN STÄNDIGT AKTUELL 75-ÅRING

Det finns böcker som åberopas oftare än de läses. *Fackföreningsrörelsen och den fulla sysselsättningen*, framlagd vid LO:s kongress 1951 och återutgiven 2023 i [S-akademikers skriftserie](#), har länge haft just en sådan ställning i den svenska arbetarrörelsens idéhistoria. Den är ett verk som ständigt nämns men mer sällan studeras. Nu är det 75 år sedan rapporten publicerades, och jubileet är ett bra tillfälle att återvända till texten själv. Inte därför att den erbjuder färdiga svar på dagens problem, utan därför att den representerar ett sätt att tänka kring ekonomi och samhällsförändring som fortfarande har något att lära oss. Rapporten skrevs i ett Sverige som hade förändrats i grunden. Under mellankrigstiden hade arbetslöshetstal på över 20 procent förekommit. Trettio år senare befann sig landet i en stark efterkrigs-expansion. Bostadsbyggandet ökade kraftigt, levnadsstandarden steg och sysselsättningen var hög. Frågan var inte längre hur massarbetslöshet skulle bekämpas utan hur full sysselsättning skulle kunna bevaras utan att skapa nya problem.

Samtidigt hade fackföreningsrörelsen blivit en samhällsbärande kraft. Med mycket hög organisationsgrad och nära band till den politiska makten hade arbetarrörelsen tillgång till en institutionell styrka som tidigare generationer bara kunnat drömma om.

Perspektivet är därför inte defensivt. Rapporten präglas av ett självförtroende som hämtar sin kraft ur erfarenheten av att samhällsutvecklingen faktiskt går att påverka genom kollektiv organisering och genomtänkt politik. Det som gör rapporten intressant långt utanför sin egen tid är dess systemperspektiv. Den behandlar inte löner, sysselsättning, inflation och strukturförändringar som separata frågor. Utgångspunkten är i stället att ekonomin måste förstås som ett sammanhängande system där olika politik-områden påverkar varandra.

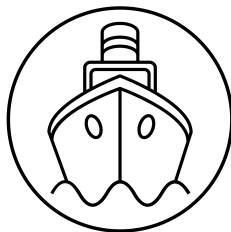
Kärnan i analysen är ett problem som uppstår just när ekonomin fungerar väl. Full sysselsättning riskerar att skapa inflationstryck. Om arbetskraften är en bristvara ökar konkurrensen om de anställda, lönerna drivs upp och prisstabiliteten hotas. Lösningen är enligt rapporten inte massarbetslöshet eller lönestopp utan samordning mellan flera politikområden. En återhållsam finanspolitik ska motverka överhettning, en aktiv arbetsmarknadspolitik ska underlätta omställning och rörlighet, och en solidarisk lönepolitik ska bidra till både jämlikhet och effektivitet.

Det mest originella inslaget är den solidariska lönepolitiken. Grundprincipen är att lönen ska bestämmas av arbetets innehåll

snarare än av det enskilda företagets betalningsförmåga. Företag med hög produktivitet ska inte konkurrera om arbetskraft genom högre löner, medan lågproduktiva företag inte ska kunna överleva genom att betala sämre. Resultatet blir minskade löneskillnader, men också ett tryck på de minst effektiva företagen att rationalisera eller lämna marknaden.

Här finns en av rapportens mest intressanta insikter: jämlikhet och effektivitet behöver inte vara motpoler. Tvärtom kan de förstärka varandra. En lönepolitik som jämnar ut skillnader driver samtidigt fram strukturuomvandling och produktivitetsutveckling. Det är ett resonemang som fortfarande sticker ut i en debatt där omfördelning ofta beskrivs som en kostnad för tillväxt snarare än som en möjlig drivkraft bakom den.

Rapporten är också påfallande pragmatisk. Syftet är inte att avskaffa marknadsekonomi utan att forma dess utveckling. Konkurrens ses som värdefull när den bidrar till effektivitet, medan monopol och maktkoncentration betraktas som problem som kräver politiska motåtgärder. Analysen är empirisk snarare än dogmatisk och bygger på ambitionen att förstå hur ekonomin faktiskt fungerar. Under de följande decennierna fick rapportens resonemang ett betydande genomslag.

Den centraliserade lönebildningen mellan LO och SAF blev en kärna i den svenska modellen. Arbetsmarknadspolitikerna byggdes ut för att hantera de omställningar som strukturuomvandlingen skapade, och staten samordnade sin politik med arbetsmarknadens parter utan att direkt styra lönerna.

Resultaten är välkända. Sverige lyckades under lång tid kombinera hög sysselsättning, stark produktivitetstillväxt, relativt låg inflation och minskad ojämlikhet på ett sätt som väckte internationellt intresse. Men utvecklingen var inte någon naturlag. Rapporten påminner om att dessa resultat byggde på medvetet institutionsbyggande och på en vilja att samordna ekonomiska och politiska mål.

Samtidigt innehöll modellen egna spänningar. När de mest produktiva företagen kunde behålla betydande vinster uppstod frågan om vem som skulle få del av den kapitalbildning som systemet genererade. Det var denna problematik som senare kom att ligga bakom diskussionen om löntagarfonder. Att den konflikten uppstod visar snarare styrkan än svagheten i rapportens systemtänkande. Analysen pekade nämligen vidare mot problem som de ursprungliga institutionerna inte fullt ut kunde lösa.

Mycket har förändrats sedan 1951. Industrisamhället har delvis ersatts av en tjänsteekonomi.

Globaliseringen har gjort kapital mer rörligt över nationsgränserna. Digitala plattformar har skapat nya former av marknadsmakt, och finanssektorns betydelse har ökat. Samtidigt har ojämlikheten stigit sedan 1980-talet och den ekonomiska politiken blivit mer uppdelad mellan olika institutioner med separata uppdrag. Det samhällsekonomiska helhetsgrepp som rapporten eftersträvade saknar i dag en lika tydlig institutionell bärare. Penningpolitiken styrs av inflationsmål, finanspolitiken av budgetregler och arbetsmarknadspolitikerna av egna myndigheter och reformprocesser. Varje del har sin logik, men samordningen mellan dem framstår ofta som svagare än under den period då rapportens idéer hade störst genomslag.

Rapportens konkreta lösningar kan inte kopieras till vår tid. De utvecklades för ett industrisamhälle med andra maktförhållanden, andra produktionsformer och andra internationella villkor. Men dess grundläggande angreppssätt har fortfarande relevans.

För det första erbjuder rapporten en konsekvent systemsyn. Den analyserar hur olika institutioner samverkar snarare än att diskutera varje reform för sig.

För det andra placerar den maktfrågor i centrum. Ekonomin förstås inte som ett neutralt prissystem utan som ett område där

organiserade intressen, ägarstrukturer och institutioner spelar avgörande roller.

För det tredje visar den att jämlikhet och effektivitet kan vara ömsesidigt förstärkande mål snarare än oförenliga motsatser.

Slutligen finns här något som kanske är svårast att återskapa: det intellektuella självförtroendet. Rapporten skrevs av en rörelse som inte nöjde sig med att reagera på samhällsutvecklingen utan som försökte formulera ett sammanhängande program för att påverka den.

Det är kanske detta som gör rapporten värd att läsa 75 år senare. Inte de specifika institutioner den bidrog till att skapa, utan övertygelsen att ekonomi, makt och samhällsförändring måste förstås i ett sammanhang. Frågan är inte om 1951 kan återskapas. Frågan är om vi kan uppvisa samma analytiska allvar inför vår tids stora omvandlingar: automatiseringen, den växande marknads-koncentrationen, klimat-omställningen och arbetsmarknadens ökande fragmentering. Om jubileet ska vara mer än nostalgi är det där diskussionen bör börja.

JIMMY SAND
Socialdemokrat

VALMANIFEST

Du har väl inte missat vårt lokala [valmanifest för 2026-2030](#)? Där är våra samlade löften och politik för den kommande mandatperioden, om vi får göteborgarnas förtroende. Sammantaget syftar förslagen till att göra göteborgares vardag lite enklare, billigare och roligare. Vi har lyssnat in vad göteborgarna själva efterfrågar och vill ha, oavsett om det är mindre klasser i skolorna eller vackrare arkitektur i nyproduktionen, vare sig det är fler fullsatta uteserveringar på sommaren eller permanent sänkta biljettpriser i kollektivtrafiken. Vi tar Göteborg och göteborgarna på allvar, helt enkelt. Här är tre exempel:

- Man ska kunna ta sig runt smidigt och billigt!

De flesta göteborgare kan skriva under på att det är svårt och dyrt att ta sig runt i vår fantastiska stad vilket försvårar vardagen. Därför vill vi ha sänkta priser i kollektivtrafiken som sträcker sig längre än fram till årsskiftet och säkerställa rimliga priser för boendeparkering.

- Vi ska ha råd att bo vackert i Göteborg!

Vi går till val på att stoppa ombildningar och utförsäljningar av hyresrätter och införandet av marknadshyror. I stället vill vi bygga fler bostäder i klassisk arkitektur - radhus, småhus, hyresrätter och bostadsrätter - som folk har råd med.

- Alla ska kunna ta del av nöjen enkelt och billigt!

Högerns nya tvångsförsäljningslag riskerar att stänga ner Liseberg eller göra det dyrare att besöka parken. Det måste stoppas. Vi vill i stället sänka inträdespriserna för exempelvis badhus och muséer, ha ett Göteborgskalas som är mer som förr och få hit ännu fler evenemang och kulturupplevelser.

S-AKADEMIKER

[S-akademiker](#) (Tjänstemännens socialdemokratiska förening) organiserar tjänstemän och akademiker inom Göteborgs socialdemokratiska partidistrikt.

Föreningen bildades 1958 och är en av de större partiföreningarna i Göteborg. Om du är intresserad av att bli medlem så mejla

info@s-akademiker.se

S-akademiker finns också på [facebook](#).

S-akademiker har en skriftserie som ger ut intressanta och viktiga böcker. I november 2017 kom den första volymen: en antologi med texter under redaktion av Payam Moula och Jimmy Sand, med titeln *Socialdemokratin i ett nytt århundrade*. [Läs mer här.](#)

Den andra delen i skriftserien är en återutgivning av Nils Karleby's klassiker *Socialismen inför verkligheten* från 1926. Med nyskrivet för- och efterord av Örjan Nyström. [Läs mer här.](#)

Den tredje delen är en antologi av texter av Anders Nilsson och Örjan Nyström: *Att återupprätta arbetslinjen: Och andra texter om strukturomvandling, sysselsättning och trygghetssystem*. [Läs mer här.](#)

Den fjärde delen är en nytgåva av Rudolf Meidner och Gösta Rehns rapport till LO-kongressen 1951 som lade grunden till den svenska modellens ekonomiska politik: *Fackföreningsrörelsen och den fulla sysselsättningen*. [Läs mer här.](#)

VALRÖRELSEN ÄR I FULL GÅNG!

Den 13 september är det val och det kommer att avgöras om vi får en ny, stark socialdemokratisk regering som kan börja återuppbyggnaden av den svenska välfärden och infrastrukturen eller om vi får en sverigedemokratisk regering inriktad på att splittra och försvaga nationen och låta rovkapitalisterna fortsätta slita sönder svensk sjukvård och skola.

Det är ett val som kommer att ha stor betydelse inte bara för oss som lever nu utan även för kommande generationer. De åligger därför oss som lever nu och har möjligheten att påverka, i det lilla och det stora, vad framtidens Sverige ska bli, att göra det vi kan för att säkerställa en socialdemokratisk valvinst.

På partidistriktets hemsida finns en [kalender](#) som visar var och när det planeras kampanjer. Varje dag är kamrater ute och kampanjar på olika ställen runt om i stan. Se till att boka in åtminstone några tillfällen då du kan vara med och hjälpa till. Det är trevlig och glad stämning och varje insats är välkommen! Vi ses i valrörelsen!

HANDSLAG FÖR VÄLFÄRDEN

Vi går till val på att utjämna de orättvisa skillnaderna som finns mellan de som jobbar på plats och de som kan jobba på distans. Därför kommer vi genomföra en arbetstidsförkortning för äldre välfärdspersonal. Modellen bygger på 80-90-100 konceptet vilket innebär att löntagaren arbetar 80 procent, får 90 procent av lönen och 100 procent avsättning till tjänstepensionen. Läs mer om vallöftet på [partiets hemsida](#).